

מבוא לפילוסופיה של הטבע

אוניברסיטת בן-גוריון, תשפ"ג, סמסטר אביב (ב')
יום ה', 10:15-11:45, בניין 28 (כיתות גולדברגר), חדר 301

ד"ר אורי בק, becko@bgu.ac.il

שעות קבלה: יום ה', 12:00-13:00, בניין 74 (דילר), המחלקה לפילוסופיה, חדר 330

בודק תרגילים: מר טל ורניק

1 תיאור הקורס

פילוסופים מתעניינים בכמה מהשאלות היסודיות והכלליות ביותר אודותינו ואודות העולם בו אנו חיים. בשיעור זה נצטרף לחקירותיהם. בפרט, ננסה לענות על השאלות הבאות:

- האם אנחנו רק מערכות פיסיות? האם יש לנו נשמה?
- מה זה לחוש כאב שיניים, לטעום את טעמו של תפוח, או לחוות את צבע השמיים?
- איך החלטות יכולות לגרום לנו לפעול? ואיך בטן ריקה גורמת לתחושת רעב?
- האם ביכולתנו לדעת משהו על העולם החיצון?
- מה זה ידע?
- האם מחקר מדעי יכול לעזור לנו לגלות את חוקי הטבע?
- יש לי רצון חפשי? אני אחראי מוסרית למעשי?

משום שפילוסופים שונים ענו לשאלות אלה באופנים שונים מאד, זה לא יהיה קל להחליט מה עלינו בעצמנו לחשוב. אנחנו נדרש להסב תשומת לב רבה לטיעונים שבהם נפגוש, לחשוף את ההנחות הסמויות שבהם, לבחון עד כמה הם משכנעים, ולנסות גם לבקר אותם וגם לשפר אותם. בקיצור – אנחנו נדרש להפעיל את המיומנויות הביקורתיות והאנליטיות שלנו. אחת המטרות של השיעור הזה היא לעזור לנו לפתח את המיומנויות האלה בדיוק. המיומנויות האלה יעזרו לנו לא רק בשיעור הזה, אלא בכל תחומי החיים האינטלקטואליים, ובכל פעם שבה מישהו מנסה לשכנע אותנו להאמין במשהו.

2 מטרות למידה

בתום קורס זה, אתם תוכלו

- להסביר משגים, בעיות, עמדות וטיעונים בפילוסופיה. תוכלו לדרן במגוון תשובות לשאלות שבתיאור הקורס.
- לבקר, להגן ולשפר טיעון באופן מנומק. תוכלו לעשות זאת גם בכתב וגם בעל פה.
- לקרוא ולחליץ טיעונים מטקסטים סבוכים.
- לקרוא ולהבין טקסטים פילוסופיים באנגלית.

3 מבנה הקורס

בכל שבוע או שבועיים נלמד נושא חדש. כהכנה לקראת כל נושא/שיעור, עליכם לקרוא את טקסטי החובה להלן:

3.1 הקדמה

- עלון "מיומנויות יסוד" (אוסף תמסירים ודפי עבודה שמסבירים מהם טיעונים תקפים ונאותים, איך מחלצים טיעון מטקסט, איך לקרוא טקסט פילוסופי, ואיך לכתוב טקסט פילוסופי).

3.2 האם אנחנו רק מערכות פיסיות? האם יש לנו נשמה?

- Gertler, B. (2007). In Defense of Mind-Body Dualism. In Feinberg, J. and Shafer-Landau, R. (eds.), *Reason and Responsibility*, 13th edition. Wadsworth, pp. 312-319. [Excerpt; read only sections 1-4 (inclusive)]

3.3 מה זה לחוש כאב שיניים, לטעום את טעמו של תפוח, או לחוות את צבע השמיים?

- Putnam, H. (2002). The Nature of Mental States. In Chalmers, D. J. (ed.), *Philosophy of Mind: Classical and Contemporary Readings*. Oxford: Oxford University Press, pp. 75-79. [Excerpt; read only sections 2-5 (inclusive)]

3.4 איך החלטות יכולות להקים אותנו מהכיסא? ואיך בטן ריקה גורמת לתחושת רעב?

- Kim, J. (2005). The Supervenience Argument Motivated, Clarified and Defended. In his *Physicalism, Or Something Near Enough*. Princeton, NJ: Princeton University Press, pp. 32-45. (Excerpt.)

3.5 האם ביכולתנו לדעת משהו על העולם החיצון?

- Stroud, B. (2000). The Problem of the External World. In Sosa, E., Kim, J. and McGrath, M. (eds.), *Epistemology: An Anthology*. Malden, MA: Blackwell, pp. 6-23.
- Moore, G. E. (2000). Proof of an External Worlds. In Sosa, E., Kim, J. and McGrath, M. (eds.), *Epistemology: An Anthology*. Malden, MA: Blackwell, pp. 24-26.

3.6 מה זה ידע?

- Gettier, E. (1963). "Is Justified True Belief Knowledge?". *Analysis*, 23, pp. 121-23.
- Zagzebski, L. (1994), "The Inescapability of Gettier Problems". *The Philosophical Quarterly*, 44(174), pp. 65-73.

3.7 האם מחקר מדעי יכול לעזור לנו לגלות את חוקי הטבע? התשובה השלילית

- Hume, D. Section IV. In his *Enquiry Concerning Human Understanding*. From the Stephen Buckle edition, 2007, Cambridge: Cambridge University Press, pp. 28-40.
- באתר הגוים העברי: יום, ד'. פרק ד'. בחיבורו *מחקר בדבר כינת האדם*. בתרגום גיא אלגת ובעריכת יצחק נבו, 2008, תל אביב, רסלינג, עמ' 51-65.
- Popper, C. (1985). The Problem of Induction. In Miller, E. (ed.), *Popper Selections*. Princeton, NJ: Princeton University Press, pp. 101-105. (Excerpt.)

3.8 האם מחקר מדעי יכול לעזור לנו לגלות את חוקי הטבע? התשובה החיובית

- Mellor, D. H. (1991). "The Warrant of Induction". In his *Matters of Metaphysics*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 254-68.

3.9 יש לי רצון חפשי? אני אחראי מוסרית למעשי? עמדות מרחב תמרון

- van Inwagen, P. (1998). The mystery of metaphysical freedom. In van Inwagen, P. and Zimmerman, D. (eds.), *Metaphysics: The Big Questions*. Oxford: Blackwell, pp. 365-374.
- Frankfurt, H. (1969). "Alternate Possibilities and Moral Responsibility". *Journal of Philosophy*, 66, pp. 829-39.

3.10 יש לי רצון חפשי? אני אחראי מוסרית למעשי? עמדות מקור, ליברטריאניות, ואינקומפטיביליסיטות-קשות

- Pereboom, D. (2011). Free Will Skepticism and Meaning in Life. In Kane, R. (ed.), *Oxford Handbook of Free Will*, Second edition. New York: Oxford University Press, pp. 407-24.

שימו לב: כל חומרי הקריאה נמצאים באתר.

4 חובת קריאה

אני מניח שכולכם גם חכמים מאוד, וגם מיומנים מאוד. בפרט, אני מניח שכולכם יודעים היטב איך קוראים טקסט, איך מנתחים טיעון, איך חושבים על התנגדויות, איך משיבים להתנגדויות, ואיך מבטאים את הרעיונות שלכם בכתב. אף על פי כן, מקצוע הפילוסופיה עומד להציב אתגר מסוג חדש למיומנויות הקריאה, החשיבה, הניתוח והכתיבה שלכם. אתם עומדים להיתקל באוצר מילים חדש, ברעיונות מופשטים מאוד, בכתיבה דחוסה ומסופעת, בטענות ובטיעונים מוזרים ולעיתים מעוררי התנגדות, ובעיקר – בדרישה לחשוב באופן מודיק מאוד על נושאים מופשטים מאוד. אתם גם תדרשו להתייחס לטקסטים באופן חדש: בעבר קראתם טקסטים כדי לרכוש ידע, ולכן פשוט סרקתם את העמודים עד שהמידע שבהם נכנס לכם לראש. מעתה תדרשו לקרוא טקסטים גם כדי להפיק מהם תובנות. הטקסטים יהיו עבורכם הזדמנויות לבחון את האמונות של עצמכם, ובחינה עצמית אינה דבר קל. כל זה ידרוש מכם לפתח ולשכלל את המיומנויות האינטלקטואליות שלכם.

פיתוח מיומנויות הוא דבר שיכול להיות קשה ומתסכל. הוא בוודאי היה קשה ומתסכל עבורי בשנותי הראשונות כסטודנט. אבל אל תבלבלו בין קושי ותסכול לבין כישלון. פעמים רבות, קושי ותסכול הם חלק בלתי נפרד מהצלחה.

שיעור זה – וחשוב מכך, השיעור הצמוד לו "מיומנויות יסוד בפילוסופיה" – נועדו כדי לעזור לכם להצליח בפיתוח מיומנויות הקריאה, החשיבה, הניתוח והכתיבה שלכם. העניין הוא שהדרך היחידה לפתח מיומנות (ולא משנה אם זו מיומנויות אינטלקטואליות, או מיומנות במויית אריגים) הוא לתרגל, ולתרגל ולתרגל שוב. ועל מנת לתרגל מיומנות אינטלקטואלית, צריך גם חומר מוכר עליו אפשר לחשוב. לכן, זה חיוני שתקראו את כל חומרי הקריאה הרשומים בסילבוס זה והמפורסמים באתר. ככל שתשקיעו יותר בקריאה ובהבנה בבית, כך תפיקו יותר תועלת מהתואר שלכם ותצליחו יותר בלימודיכם. בנוסף, חומרי הקריאה האלו ישמשו אתכם גם בשיעור זה וגם בתרגילים שיינתנו לכם בשיעור מיומנויות היסוד.

בשלב זה בוודאי שמתם לב שחומרי הקריאה הם רובם ככולם באנגלית. זה לא נעשה מתוך רוע, או מתוך איבה לשפה העברית. האמת הפשוטה היא שבעוד שעברית היא שפת התנ"ך, אנגלית היא שפת המדע וגם שפת הפילוסופיה בת-זמננו. פילוסופים מובילים מכל העולם כותבים היום רק באנגלית, והרוב המוחלט של התרגומים לעברית שיוצאים כיום לאור הם תרגומים של טקסטים היסטוריים וקאנוניים (למשל, כתבי אפלטון או קאנט). לכן, אחת המיומנויות שכדאי לכם לרכוש מוקדם ככל האפשר היא מיומנות בקריאת פילוסופיה באנגלית. זהו נימוק נוסף לטובת קריאת החומרים המוטלים.

הערה אחרונה: כאשר אתם קוראים באנגלית, ונתקלים במושג שאינו ברור לכם לחלוטין, חפשו אותו באנציקלופדיית הפילוסופיה של סטנפורד (<https://plato.stanford.edu>). מילון אוקספורד (<https://www-oed-com.ezproxy.bgu.ac.il>) עשוי גם לעזור, כאשר השימוש במונחים פחות טכני.

5 הערכה

משקל מרכיבי הציון הסופי הוא:

5.1 נוכחות (חובה)

הדרך הטובה ביותר להבין את החומר וללמוד לחשוב בבהירות היא לשוחח על נושאי השיעור בקול רם, להקשיב למה שאחרים אומרים, ולהשיב להם באופן ענייני. לכן, תלמידים שנעדרו מיותר מ-3 שיעורים ללא צידוק מתועד לא יוכל להשלים את הקורס.

5.2 שבע מטלות כתיבה קצרות (7 x 3% = 21% מהציון הסופי)

על מנת להבטיח שקראתם את-ה, וחשבתם על, חומרי קריאת החובה, במהלך הסמסטר אבקשכם להגיש מטלות כתיבה קצרות (כרבע עד חצי עמוד; ובכל אופן לא יותר מעמוד), שבהן תציגו את תגובתכם לחומר הקריאה שנדרש לשיעור הרלוונטי. על כל הגשה במועד שתגלה (א) נסיון רציני להבין את הטקסט, ו-(ב) נסיון רציני להשיב ולהגיב באופן אינטליגנטי לנטען בו יינתן ניקוד מלא (3 נק'). הגשה שתגלה רק אחד מאלה תקבל ניקוד חלקי (1.5 נקודות), ועבודה שלא תגלה אף אחד מאלה לא תקבל ניקוד. לא יינתן משוב לעבודות, ולא תינתן כל אפשרות להשלים עבודה שהוחמצה. במקרה של מקרה חירום מתועד בלבד משקל העבודה שהוחמצה יושמט מחישוב הציון הסופי, ומשקל שאר מטלות הכתיבה האחרות יוגדל לכדי 21%.

5.3 בחינה מסכמת (79% מהציון הסופי)

בסוף הסמסטר תתקיים בחינה. בחינה לרדוגמא תתפרסם באתר הקורס במועד מתאים.

6 בריאות

אם אינך שבע/רצון מהצלחתך בקורס, או אם את/ה מודאג/ת שהשתתפותך בקורס מושפעת ממצב גופני או נפשי שאינו מיטבי, פנה/י אלי בהקדם האפשרי. את/ה רשאי/ת גם לבקש מגורם שלישי שמבין את מצבך לפנות אלי בעבורך. דע/י שאת/ה רשאי/ת בנוסף לפנות ליחידה לשירות פסיכולוגי ולהכווץ מקצועי ולימודי, in.bgu.ac.il/Dekanat/Pages/about-pserv.aspx.

אם את/ה שייך לקבוצת אוכלוסייה מיוחדת, סובל/ת מנכות או לקות למידה, או מתמודד עם השלכות שירות מילואים תובעני, ביכולתך לפנות למדור לקידום סטודנטים, <https://in.bgu.ac.il/Dekanat/Pages/promotion.aspx>, ו/או למרכז התמיכה לסובלים מנכויות או לקויי למידה, in.bgu.ac.il/Dekanat/Pages/support_center.aspx.

7 יושר אקדמי

האוניברסיטה ואני מעריכים הוגנות, יושר וכבוד. מעשי פלגיאט פוגעים בערכים אלה ומהווים עבירת מרמה חמורה.

העונש על מעשי פלגיאט מובהר במדריך האוניברסיטה לציטוט ושימוש בידע קודם: "האקדמיה רואה בפלגיאט מעשה של אי יושר אקדמי חמור שאינו מתאים לציפיות לגבי אדם הנושא תואר אקדמי. לפיכך, הפלגיאט נחשב באקדמיה לעבירה חמורה מאין כמוה שזוכה לענישה חמורה בהתאם. לפי התקנון של אוניברסיטת בן גוריון, נקבעו לסטודנטים שיוורשעו בעבירה זו עונשים כבדים. דוגמאות לעונשים שהוטלו בעבר: ביטול תואר או תעודה, הרחקה מהאוניברסיטה לתקופה ארוכה, הרחקה לצמיתות."

המדריך המלא, שמסביר מהו פלגיאט וכיצד להימנע ממנו, נמצא בכתובת in.bgu.ac.il/acadsec/DocLib2/plagiarism_heb.pdf.

לידיעתכם: העבודה ובחינת הבית יוגשו לאתר הקורס, שם יעברו בדיקות מקוריות ומניעת העתקות באמצעות תוכנה ייעודית שתשווה בין הטקסטים השונים, בינם לבין טקסטים שהוגשו בשנים עברו, ובינם לבין טקסטים המופיעים ברשת.

8 משוב

אני מעודד אותך לתת לי משוב. משוב יכול לשפר את חווית הלמידה שלך ושל חבריך, ולשפר את מיומנויות ההוראה שלי. אם את/ה מעדיף שלא לתת לי משוב באופן אישי, ביכולת לתת לי משוב אנונימי דרך האתר החיצוני, <https://sites.google.com/view/bgu-anon-feedback>.

9 קשר עם חבריך לכיתה

כולנו בני אדם, ולפעמים אנחנו לא מגיעים לשיעור בזמן או לא מצליחים להתרכז. כזוה קורה, אנו צריכים עזרה בהשלמת החומר. דרך טובה לעשות זאת הוא להיעזר בחבריכם לכיתה. זה יועיל גם להם – מחקרים מראים שסטודנטים שמסבירים את החומר לחברייהם מצליחים בלימודים יותר מסטודנטים אחרים. לכן, נצלו את ההזדמנות וצרו לקורס קבוצת קשר, למשל בווטסאפ.